

im Bistum Limburg

Liebe Kolleg*innen, liebe Mitarbeitende, Kooperierende, Interessierte des „Projekts Zeitzeugen im Bistum Limburg“
Szanowni Koledzy, Współpracownicy, Zainteresowani Projektem „Współcześni Świadkowie w Diecezji Limburgskiej”
Dear Colleagues, Co-operators, Interested Parties of the "Project Contemporary Witnesses in the Diocese of Limburg"

Die südkoreanische Literaturnobelpreisträgerin Han Kang stellt sich den historischen Traumata ihres Landes – u.a. in der Literatur. Als sie ihr Buch „Menschenwerk“ schrieb, stieß sie auf Tagebuchaufzeichnungen eines jungen Abendschullehrers, der während der Zeit des Kriegsrechts 1980 sein Leben verlor. Dabei kam ihr die Frage. „Kann die Vergangenheit der Gegenwart helfen? Können die Toten die Lebenden retten?“

Nach diesem erfüllten Jahr 2024 im Projekt „Zeitzeugen“ hat mich diese Frage sehr bewegt. Sie bewegt mich in dieser Arbeit, mit allen, die auf verschiedenen Ebenen mitarbeiten. Das Projekt „Zeitzeugen“ kann etwas bewegen, wenn es dazu beitragen kann, dass die Millionen Toten, die in den Erinnerungen unserer Zeitzeuginnen und Zeitzeugen gegenwärtig sind, zu uns in die Gegenwart sprechen.

Eine gute Nachricht vorab: das Projekt „Zeitzeugen“ wird auch in 2025 weiter bestehen und nun auf soliden Füßen stehen, so dass nachhaltig für die nächsten Jahre geplant werden kann. Konkret haben sich in den letzten Wochen und Monaten vor allem im Gespräch mit dem Leiter des Fachteams „Gesellschaftliche Verantwortung“ Dr. Johannes Ludwig und mit Dr. Dewi Maria Suharjanto, der Leiterin des Fachbereichs „Dialog und Kultur“ künftige Arbeitsfelder mit einem Arbeitsumfang von 75% ergeben. Ich sage nicht zu viel, dass genau das mein Wunsch war. Ich bin sehr froh über diese Entwicklung, die im September noch nicht absehbar war, und bin den beiden Genannten sehr dankbar.

Rückblick

Neben der **Nachbereitung der Zeitzeugenwoche** – mit einem Nachtreffen der in Deutschland lebenden Beteiligten im November in der KHG Frankfurt und der Dokumentation in zwei Heften (einem Foto- und einem Textteil), welche an alle Beteiligten und Vorbereitenden gegangen ist (gerne kann ein PDF auf Wunsch zugesandt werden) - standen im November einige Veranstaltungen an.

Die nachgeholt **Zeitzeugenbegegnung mit Eva Szepesi** (die im Juni aus Krankheitsgründen ausfiel) in der Krielteler Weingartenschule am 27.11. wurde vom ZDF aufgezeichnet. Dieses erstellt eine Dokumentation zu Eva Szepesi, die am 27. Januar 2025 ausgestrahlt wird.

Am Tag vorher war ich als **Zweitzeuge zu Krystyna Kozak** im Mons-Tabor-Gymnasium Montabaur eingeladen. Die FAZ will darüber im Januar berichten.

Am 28. November stellte ich im Pädagogischen Zentrum Naurod online das Modul 2 zur **„Bedeutung der Erinnerung für die Demokratie“** für Lehrer:innen vor.

Ein ähnliches Format, das ich schon seit 2023 durchführe, stand auch wieder Anfang Dezember in einem **Studienseminar der UNI Frankfurt** an, das ich in der sehr konstruktiven Zusammenarbeit mit der pädagogischen Mitarbeiterin Christina Düssel für rund 30 Studierende anbiete.

Bewegend war Ende Oktober ein Gespräch von 4 Schülerinnen der St.-Angela-Schule Königstein und ihrer Lehrerin Antje Gerlach mit der 97-jährigen **Teresa Wilamowski, geb. Kozak** per Zoom in Grudziądz. Ihr Enkel Jan Wilamowski hatte die nötigen technischen Schritte für eine ZOOM-Aufzeichnung vorbereitet. Ich hoffe, Teile des Gesprächs im Januar auf den youtube-Kanal unseres Projekts einstellen zu können. Teresa ist die Schwester der schon angesprochenen Krystyna Kozak, die im Mai 2021 starb.

Mit der Katholischen Erwachsenenbildung Taunus hatten wir an der St.-Angela-Schule Königstein 10 Tage später eine **Kooperationsveranstaltung mit Judy Rosenthal**, Frank Paulun und Gottfried Kößler. Ein Bericht hierzu findet sich auf unserer Website unter

<https://zeitzeugen.bistumlimburg.de/beitrag/zwei-deutsche-familiengeschichten-recherchen-zur-ns-zeit-1/>

Eine schöne Gelegenheit über das Projekt „Zeitzeugen“ zu reden ergab sich am 30. Oktober an der **Waldbühne** vor dem Fußballstadion der Frankfurter Eintracht und dem Pokalspiel gegen Borussia Mönchengladbach. Hier macht sich die Kooperation mit Matthias Thoma, dem engagierten Leiter des Eintracht-Frankfurt-Museum bemerkbar.

Mitte November hatte ich erstmals die Gelegenheit, Bildungsurlaub zu nehmen. Im DGB-Bildungshaus Hattingen war eine Woche zu „Terror, Holocaust und Hungerkrieg: NS-Vernichtungspolitik“ angeboten worden, welche ein sehr gutes update geschichtlicher Fakten für die Arbeit im Projekt „Zeitzeugen“ bot.

Ausblick

Für 2025 sind wieder einige Kooperationen geplant, u.a. auch zum Thema „Zweitzeugen“ mit Angelika Rieber und Verantwortlichen bei der Stadt Frankfurt. Zum Holocaust-Gedenktag werde ich am 27.1.2025 in Montabaur über das Projekt „Zeitzeugen“ sprechen. Mit Dr. h.c. Gerhard Wiese werde ich am 23.1.2025 an der Friedrich-Dessauer-Schule Limburg zu Gast sein. Wahrscheinlich auch im Februar am Alfred-Delp-Schulzentrum Ubstadt.

Hinweise

Der Deutsche Koordinierungsrat der Gesellschaften für Christlich-Jüdische Zusammenarbeit verweist auf eine Aufzeichnung im DKR-YouTube-Kanal über das im Herbst 1964 erschienene Buch „Eichmann in Jerusalem“ von Hannah Arendt, mit Dr. Monika Boll, Prof. Dr. Helmut König und Prof. Dr. Thomas Meyer:

<https://www.youtube.com/watch?v=dWLM7b23V6M> .

Zum 27.1.2025 hat der Landtag von Rheinland-Pfalz (s. Email mit PDF Programm Anhang) viele Veranstaltungen zusammengestellt, die als PDF hier abgerufen werden können:

<https://landtag-rlp.de/files/pdf/2025-01-27-programmheft-veranstaltungen.pdf>

Die zentrale Veranstaltung im Landtag mit Ronen Steinke am Montag, 27. Januar, wird im Livestream des Landtags unter www.landtag.rlp.de zu sehen sein.

In diesem Jahr fallen Chanukka und Weihnachten auf einen Tag.

An einem Tag fällt gemeinsam neues Licht auf diese Welt. Diese hat es nötig, wie wir alle. Dieses Licht der Hoffnung wünsche ich uns allen auch für das Jahr 2025.

Herzliche Grüße aus Frankfurt, Marc Fachinger

Południowokoreańska noblistka Han Kang mierzy się z historycznymi traumami swojego kraju - między innymi w literaturze. Kiedy pisała swoją książkę „Menschenwerk”, natknęła się na zapiski z pamiętnika młodego nauczyciela szkoły wieczorowej, który stracił życie w okresie stanu wojennego w 1980 roku. Nasunęło jej się pytanie. „Czy przeszłość może pomóc terażniejszości? Czy zmarli mogą ocalić żywych?”

Po tym satysfakcjonującym roku 2024 w projekcie „Współcześni świadkowie” bardzo poruszyło mnie to pytanie. Porusza mnie w tej pracy, z każdym, kto jest zaangażowany na różnych poziomach. Projekt „Naoczni świadkowie” może coś zmienić, jeśli pomoże zapewnić, że miliony zmarłych, którzy są obecni we wspomnieniach naszych naocznych świadków, przemówią do nas w terażniejszości.

Na początek dobra wiadomość: projekt „Eyewitnesses” będzie kontynuowany w 2025 roku i ma teraz solidne podstawy, aby można było opracować zrównoważone plany na nadchodzące lata. W szczególności w ostatnich tygodniach i miesiącach dyskusje z szefem zespołu „Odpowiedzialność społeczna”, dr Johannesem Ludwigiem, oraz z dr Dewi Marią Suharjanto, szefową działu „Dialog i kultura”, ujawniły przyszłe obszary pracy o zakresie 75%. Nie powiem zbyt wiele, ale dokładnie tego chciałem. Bardzo się cieszę z takiego obrotu sprawy, którego nie można było przewidzieć jeszcze we wrześniu, i jestem im obu bardzo wdzięczny.

Przegląd

Oprócz kontynuacji Tygodnia naocznych świadków - ze spotkaniem uczestników mieszkających w Niemczech w listopadzie w KHG Frankfurt i dokumentacją w dwóch broszurach (część fotograficzna i tekstowa), które zostały wysłane do wszystkich uczestników i osób przygotowujących (plik PDF może zostać wysłany na żądanie) - w listopadzie odbyło się kilka wydarzeń.

Przełożone spotkanie współczesnych świadków z Evą Szepesi (które zostało odwołane w czerwcu z powodu choroby) w szkole Weingarten w Kriftel 27 listopada zostało nagrane przez ZDF. Robią film dokumentalny o Evie Szepesi, który zostanie wyemitowany 27 stycznia 2025 roku.

Dzień wcześniej zostałem zaproszony jako drugi świadek Krystyny Kozak w Mons-Tabor-Gymnasium Montabaur. FAZ poinformuje o tym w styczniu.

28 listopada zaprezentowałem moduł 2 „Znaczenie pamięci dla demokracji” dla nauczycieli online w Centrum Edukacyjnym Naurod.

Podobny format, który realizuję od 2023 r., był również ponownie przedmiotem programu na początku grudnia podczas seminarium naukowego na Uniwersytecie we Frankfurcie, które oferuję około 30 studentom w ramach bardzo konstruktywnej współpracy z asystentką pedagogiczną Christiną Düssel.

Rozmowa czterech uczniów ze szkoły św. Angeli w Königstein i ich nauczycielki Antje Gerlach z 97-letnią Teresą Wilamowski, z domu Kozak, za pośrednictwem Zoom w Grudniadzu pod koniec października była bardzo poruszająca. Jej wnuk Jan Wilamowski przygotował niezbędne kroki techniczne do nagrania ZOOM. Mam nadzieję, że w styczniu uda mi się zamieścić fragmenty rozmowy na kanale YouTube naszego projektu. Teresa jest siostrą wspomnianej Krystyny Kozak, która zmarła w maju 2021 roku.

Wraz z Katolicką Edukacją Dorosłych Taunus zorganizowaliśmy 10 dni później spotkanie z Judy Rosenthal, Frankiem Paulunem i Gottfriedem Köblerem w szkole St. Angela w Königstein. Raport na ten temat można znaleźć na naszej stronie internetowej pod adresem

<https://zeitzeugen.bistumlimburg.de/beitrag/zwei-deutsche-familiengeschichten-recherchen-zur-ns-zeit-1/>.

30 października na Waldbühne przed stadionem piłkarskim Eintrachtu Frankfurt i meczem pucharowym z Borussia Mönchengladbach była świetna okazja, aby porozmawiać o projekcie „Współcześni świadkowie”. W tym miejscu współpraca z Matthiasem Thomą, oddanym dyrektorem Muzeum Eintrachtu Frankfurt, daje o sobie znać.

W połowie listopada po raz pierwszy miałem okazję wziąć urlop edukacyjny. Centrum edukacyjne DGB w Hattingen zaferowało tydzień na temat „Terror, Holokaust i wojna głodowa: nazistowska polityka eksterminacji”, który zapewnił bardzo dobrą aktualizację faktów historycznych do pracy w projekcie „Współcześni świadkowie”.

Perspektywy

Na 2025 r. ponownie zaplanowano szereg współpracy, w tym na temat „drugich świadków” z Angeliką Rieber i osobami odpowiedzialnymi w mieście Frankfurt. W Dniu Pamięci o Holokauście 27 stycznia 2025 r. będę przemawiał w Montabaur na temat projektu „Naoczni świadkowie”. Wraz z dr h.c. Gerhardem Wiese, będę gościem w Friedrich-Dessauer-Schule Limburg 23 stycznia 2025 roku. Prawdopodobnie również w lutym w Centrum Szkolnym Alfreda Delpa w Ubstadt.

Informacje

Niemiecka Rada Koordynacyjna Stowarzyszeń Współpracy Chrześcijańsko-Żydowskiej odsyła do nagrania na kanale DKR YouTube na temat książki „Eichmann w Jerozolimie” Hannah Arendt, opublikowanej jesienią 1964 r., z udziałem dr Moniki Boll, prof. dr Helmuta Königa i prof. dr Thomasa Meyera:

<https://www.youtube.com/watch?v=dWLM7b23V6M>

W dniu 27 stycznia 2025 r. parlament Nadrenii-Palatynatu przygotował szereg wydarzeń, które można pobrać w formacie PDF tutaj:

<https://landtag-rlp.de/files/pdf/2025-01-27-programmheft-veranstaltungen.pdf>

Główne wydarzenie w parlamencie stanowym z udziałem Ronena Steinke w poniedziałek, 27 stycznia, będzie dostępne w transmisji na żywo z parlamentu stanowego na stronie www.landtag.rlp.de.

W tym roku Chanuka i Boże Narodzenie przypadają tego samego dnia.

Jednego dnia na ten świat pada nowe światło. Potrzebuje go, podobnie jak my wszyscy. Życzę nam wszystkim tego światła nadziei na rok 2025.

Z wyrazami szacunku, Marc Fachinger

South Korean Nobel Prize winner Han Kang confronts her country's historical traumas - in literature, among other things. When she was writing her book "Menschenwerk", she came across the diary entries of a young evening school teacher who lost his life during the period of martial law in 1980. The question came to her. "Can the past help the present? Can the dead save the living?"

After this fulfilling year 2024 in the "Contemporary Witnesses" project, this question moved me greatly. It moves me in this work, with everyone who is involved at various levels. The "Eyewitnesses" project can make a difference if it can help to ensure that the millions of dead who are present in the memories of our contemporary witnesses speak to us in the present.

Good news first: the "Eyewitnesses" project will continue to exist in 2025 and is now on a solid footing so that sustainable plans can be made for the coming years. Specifically, in recent weeks and months, discussions with the head of the "Social Responsibility" team, Dr. Johannes Ludwig, and with Dr. Dewi Maria Suharjanto, the head of the "Dialogue and Culture" department, have resulted in future fields of work with a scope of 75%. I won't say too much, but that was exactly what I wanted. I am very happy about this development, which was not foreseeable in September, and I am very grateful to both of them.

Review

In addition to the follow-up of the eyewitness week - with a follow-up meeting of the participants living in Germany in November in the KHG Frankfurt and the documentation in two booklets (a photo and a text section), which was sent to all participants and preparers (a PDF can be sent on request) - there were several events in November.

The rescheduled meeting with Eva Szepesi (which was canceled in June due to illness) at the Weingarten School in Kriftel on November 27 was recorded by ZDF. They are making a documentary about Eva Szepesi, which will be broadcast on January 27, 2025.

The day before, I was invited as a second witness to Krystyna Kozak at Mons-Tabor-Gymnasium Montabaur. The FAZ will report on this in January.

On November 28, I presented Module 2 on the "Importance of Remembrance for Democracy" for teachers online at the Naurod Educational Center.

A similar format, which I have been conducting since 2023, was also on the agenda again at the beginning of December at a study seminar at the University of Frankfurt, which I offer to around 30 students in a very constructive collaboration with pedagogical assistant Christina Düssel.

At the end of October, four pupils from St. Angela's School in Königstein and their teacher Antje Gerlach had a moving conversation with 97-year-old Teresa Wilamowski, née Kozak, via Zoom in Grudziądz. Her grandson Jan Wilamowski had prepared the necessary technical steps for a ZOOM recording. I hope to be able to post parts of the conversation on our project's YouTube channel in January. Teresa is the sister of the aforementioned Krystyna Kozak, who died in May 2021.

Together with the Catholic Adult Education Taunus we had a cooperation event with Judy Rosenthal, Frank Paulun and Gottfried Köbler at the St. Angela School Königstein 10 days later. A report on this can be found on our website at

<https://zeitzeugen.bistumlimburg.de/beitrag/zwei-deutsche-familiengeschichten-recherchen-zur-ns-zeit-1/>

A great opportunity to talk about the "Contemporary Witnesses" project arose on October 30 at the Waldbühne in front of the Eintracht Frankfurt soccer stadium and the cup match against Borussia Mönchengladbach. This is where the cooperation with Matthias Thoma, the dedicated director of the Eintracht Frankfurt Museum, makes itself felt.

In mid-November, I had the opportunity to take educational leave for the first time. The DGB education center in Hattingen offered a week on "Terror, Holocaust and Hunger War: Nazi Extermination Policy", which provided a very good update of historical facts for the work in the "Contemporary Witnesses" project.

Outlook

A number of collaborations are planned again for 2025, including on the topic of "Second Witnesses" with Angelika Rieber and those responsible at the City of Frankfurt. On Holocaust Memorial Day on January 27, 2025, I will be speaking in Montabaur about the "Eyewitnesses" project. With Dr. h.c. Gerhard Wiese, I will be a guest at the Friedrich-Dessauer-Schule Limburg on January 23, 2025. Probably also in February at the Alfred-Delp-Schulzentrum Ubstadt.

Notes

The German Coordination Council of the Societies for Christian-Jewish Cooperation refers to a recording on the DKR YouTube channel about the book "Eichmann in Jerusalem" by Hannah Arendt, published in autumn 1964, with Dr. Monika Boll, Prof. Dr. Helmut König and Prof. Dr. Thomas Meyer:

<https://www.youtube.com/watch?v=dWLM7b23V6M>

The state parliament of Rhineland-Palatinate has put together many events for 27.1.2025, which can be downloaded as a PDF here:

<https://landtag-rlp.de/files/pdf/2025-01-27-programmheft-veranstaltungen.pdf>

The central event in the state parliament with Ronen Steinke on Monday, January 27, will be available in the livestream of the state parliament at www.landtag.rlp.de.

This year, Hanukkah and Christmas fall on the same day.

On one day, new light falls on this world together. It needs it, as we all do.

I wish us all this light of hope for the year 2025.

Best regards, Marc Fachinger

Projekt "Zeitzeugen", Dr. Marc Fachinger, Haus am Dom, Domplatz 3, 60311 Frankfurt

Telefon 069/8008 718 711

Mobil: (0049) (0)170-2840916

Mail: zeitzeugen@bistumlimburg.de

Website: <https://zeitzeugen.bistumlimburg.de>

Wer diesen Newsletter nicht mehr erhalten möchte, antwortet auf diese Email mit „Abmeldung“

Jeśli nie chcesz już otrzymywać tego biuletynu, odpowiedz na tę wiadomość e-mail, wpisując „anuluj subskrypcję”.

If you no longer wish to receive the newsletter, please reply to this email with "unsubscribe".